

Állatvédelem.

Havi közlemények az állatvédelem és állatgondozás köréből.
(Az „Országos Állatvédő Egyesület” hivatalos közlönye.)

Szerkeszti:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:	Kiadja:
Monostori Károly.	Budapest, VII. Nefelejts-utca 14.	Grimm Gusztáv.

Megjelenik minden hó 20-ikán.

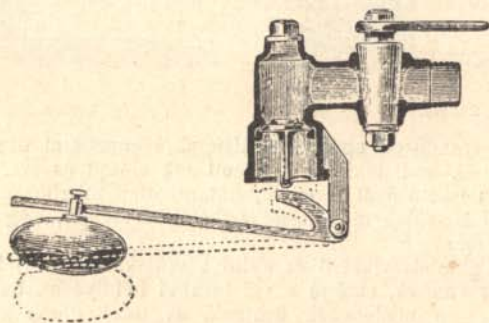
Előfizetési ár egy évre 4 korona. Egyesületi tagoknak 2 korona.

Ezen lap közleményeinek utánnyomását nemcsak szívesen megengedjük, hanem tisztelettel kérjük is.

Önműködő itatók.

Nem csak állatvédelmi szempontok, hanem általában állategészségügyi és állathasznosítási kívánalmak azok, amik az állatok megfelelő itatását fontos kérdéssé teszik.

Magunkról tudjuk, hogy a szomj kellemetlen, a kinlódásig fokozódó érzést kelt és ismeretes, hogy különösen vízben szűkölködő, vagy rossz vizű vidékek azok, amelyek az állatok jólétére hátrányos befolyást gyakorolnak, s nem ismeretlen az sem, hogy kellő mennyiségű jó víz felvétele esetén pl. a hizó állat jobban gyarapszik, a tejelő jobban tejel.

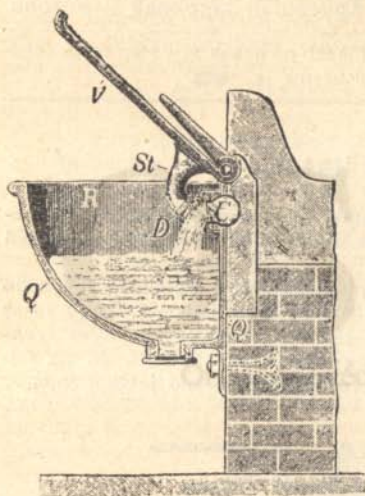

I. ábra.

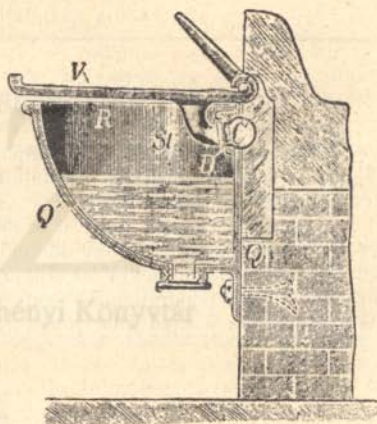
Az istállóra kárhozott állat már most csak úgy juthat vízhez, ha azt neki mi lehetővé tesszük kutra, folyóra hajtással, vagy az istállóba hordott víz nyújtásával és könnyen érhető, hogy legtökéletesebb formája az istállóban való itatásnak az, hogy vezetékek segítségével vezetjük oda a mindig friss vizet az állat elébe, hadd ihassék akkor és annyit, amikor és amennyit kíván.

Az u. n. önműködő-itatók ezt lehetővé teszik, s csak kivánni lehet, hogy a külföldön nagyon elterjedten alkalmazott ilyen itatók legalább is szarvasmarha- és ló-istállókban, — nevezetesen ott, ahol azt az állatállomány értéke indokoltá teszi — kiterjedten alkalmaztassanak hazánkban is mint olyan istálló felszerelések, amelyek az imént jelzett hármasként okból feltétlenül előnyösek.

Az eddig kieszelt és alkalmazásba vett önműködő-itatók 4 főrészből állnak, nevezetesen 1. egy nagyobb *vízmedenczéből* (tartányból), mely az állatállomány számára pl. fél napi vízmennyiséget képes magába foglalni s melyet pl. kútból való szivattyuzással lehet megtölteni, 2. evvel cső útján kapcsolatban kell hogy álljon egy *szabályozó edény*, melyben 3. az uszó gömbös *vizzáró és nyitó készülék* foglal helyet (1. ábra) s végre 4. ezen szabályozó készülék cső segítségével kapcsolatban kell álljon magukkal az egyes *itató-medenczékkel*, (2—3. ábra) melyekből az állat iszik.

2. ábra.

3. ábra.

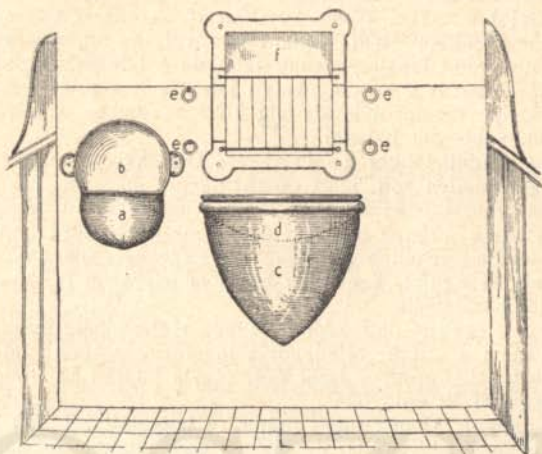
Az így berendezett egész készülék pl. tehenekint alig kerül többbe 10—12 koronánál, ami, tekintve a jelzett sok előnyt és azt, hogy az az istálló csinját, tetszetőséget is emeli, határozottan meghozza kamatját.

Az egész készülék működését érthetőbbé teendő, még a következőket jegyzem meg:

Az uszó gömbös vizzáró és nyitó készülék, (1. ábra) ha az itató-medenczék tele vannak, elzárja a víz további befolyását, ha azonban az állatok isznak s a medenczék ürülnek, az uszó gömb a víz színével együtt süllyed (1. ábra pontozott rész) s megtelvé a medenczék, ismét felemelkedik a víz nyomására és zár.

Az itató medenczék pl. szarvasmarhák számára fedéllel készíttetnek úgy, ahogy a 2—3. ábra metszetben feltünteti. A jászol mellé a falba erősített medencze (Q) egy vizet bevezető (C) nyílással s egy a fenéken alkalmazott bedugható s kinyitható nyílással bir, utóbbi a takarmány-hulladékkal szennyezett víz levezetésére. A vizet vezető nyílást egy kaucsuk dugós (D) érc csap (St) zárja el akkor, mikor az edény fedele le van

esapódva (3. ábra V) s nyitja ki akkor, mikor ezt a fedelet (2. ábra V) az állat az orrával felnyitja, hogy ihassék. Eként ami viz fogy, ahelyett folytonosan ugyanannyi folyik be a tartányból a többi készülék-részekbe.

4. ábra.

Lovak számára a 4. ábra tüntet fel hasonló itató-készüléket. Ugyanis (a) az itató medencze, kagylószerű (b) hátsó kivágással, (c) vaskagyló a (d) zaboló edény felvételére; (e) karikák a ló lekötésére; (f) a falba mélyesztett széna-rács.

Amennyiben a ló nem oly türelmes, mint a marha, az itató-edényre az állat által felnyitható fedelet, mely a vizet a bemocskolódástól óvja, nem igen alkalmaznak, hanem a felügyelő embernek kell időnkint az itatót kifedni s miután az állat szomját oltotta, ismét befedni. (r. r.)

Ész-e, vagy vak ösztön?

III.

A szokondi erdészszegédnek volt egy öreg kopója, mely megszokta, hogy néha magában is vadászgasson az erdőben, de viszont parancsszóra engedelmesen otthon maradt olyankor is, mikor az erdészszegéd elment hazúlról.

Az egész háznál mindenki ütötte-verte a szegény kutyát, mert biz' az megtette néha, hogy miután nem igen adtak neki enni, lopott. Ezzel sok bosszúságot okozott a cselédségnek, melynek mindig nyitva kellett tartania a szemét, hogy el ne vesszen a hús a fazékból.

Csak Onucz Györgye, a kis kocsis volt hozzá jó, aki ha hideg volt, behívta a vén Dongót magához az istállóba, összefeküdtek, úgy aludtak a szalmán egymást melegítve, vigasztalva.

Onucznak majd mindennap volt valami útja, hol a mezőre ment

szekérrel, hol a városba lóháton húsért, hol pedig gyalog levéllel ide vagy oda. Dongónak semmi köze sem volt ezekhez az útakhoz, rá se hederített; ő csak az iránt érdeklődött, a ki puskával járt-kelt, így hát sohasem kísérte Onuczot.

Egyszer zimankós téli időben, mikor az út csonttá volt fagyva, valami hivatalos iratokkal küldte be Onuczot az erdész a városba. Szekerem nem lehetett akkor járni, olyan rögös volt az út, így azután nem volt más hátra, mint lóháton menni. Igen, de a faluban még lóháton sem boldogult az ember a kőkemény kátyú közt, jó hosszú úton még a falun túl is úgy kellett vezetni a lovat, míg kiért az ember a rétre, ahol az erdőn át könnyebb volt haladni.

Onucz elindult. Mikor a falu végére ért, akkor elkezdett esni a hó. Ez bizony kellemetlen volt, mert csakhamar az út sem látszott tisztán az egyforma fehérségben; szerencsére elég élesen kivált az erdő fekete körvonala s bár a hirtelen beborult ég hamar alkonyatra hajlott, mégis bizonyosra lehetett venni, hogy Onucz az egyenes erdei úton még idejében kiér az országútra, a honnan baktatva és vákon is könnyen célhoz jut, mire besötétedik.

Most már ráakart ülni a lóra, de még előbb pipára gyujt, gondolta. Kicsiholt, hanem a szikra véletlenül a ló orrára pattant; attól a fázós állat megijedt, félreugrott, s ezzel kirántotta a kantárt az Onucz kezéből, elkezdett vágatni az erdő felé.

A megrémült Onucz futott utána, a mig látta, a fák közt egyre kiabálta a ló nevét, hivatgatva, de biz' az nem mutatkozott többé. A szegény fiú kétségbe volt esve; mi lesz vele, ha a drága ló elvesz! Tűnődött, hogy merre menjen, s eközben egyszerre hallott valamit, a mi megmondta neki, hogy merre *ne* menjen. Bent, az erdő mélyében egy vén farkas ordítása búgott, dongott.

Onucz hamar hátat fordított neki s indult visszafelé; már sötétedett s lépten-nyomon ráesteledhetett. Botorkálása közben egyszerre azt vette észre, hogy nem ősméri a helyet, a hol jár, nem tudta, kifelé megy-e az erdőből, vagy mindig beljebb halad. Alig volt több tizenhét évesnél s így a legényes bátorság hamar meglazult benne. Nagyon megijedt, most már az életét is feltette, leborult a hóra s elkezdett oláhu imádkozni.

Egyszerre csak forró leheletet érzett a nyakán s valami megnyalta a képét.

— Jézus Mária! ordított a boldogtalan fiú s majd megszakadt a szive rémültében; azt hitte, hogy ott van már a farkas.

Pedig csak Dongó volt. Az öreg Dongó, a melylyel javában kötökdedtem az erdész udvarán, mikor egyszer csak látom, hogy a ló, melyet az imént Onucz elvezetett, tajtékkal földre rohan haza. Dongó is észrevette a magános lovat s valósággal látszott rajta, hogy mennyire meg van ütközve. Nem törődött többé velem, futott az istállóba, a konyhába, a fásfélszerbe mindenütt kereste Onuczot. Mikor meggyőződött róla, hogy nincs sehol, felnézett az égre s hosszasan vonított, azután lecsapta az orrát a földre, megkereste azt a nyomot, a melyen Onucz elindult és sebes vágatva elrohant rajta. Hiába kiabáltunk utána, ment, mint a szélvész a jó barátja után, a kiért aggódott.

Meg is találta az erdőben, imádkozva. Onnan azután haza vezetett szépen, nem engedte, hogy elveszzen, megfagyjon, megegyék a farkasok.

Hát nem volt ennek a kutyának halás jó szive, és annyi esze, hogy sok protekziós hivatalnok megirigyelhetné? Ő tudta, hogy bajnak kell lenni, mert a ló magában jött haza, vágatva, felnyergelve. Elindult

hát, hogy segítsen azon, a ki jó szívvvel volt hozzá. És segített is rajta. Valjon hány hálátlan embernek adhatna példát ez a kutya?! De nem is bántotta többet senki; ki volt adva neki azontúl a rendes ebédporcezió minden napra, úgy, hogy nem kellett többé lopnia, mégis jól lakhatott.

És Dongó soha, de soha nem lopott többé; nemcsak jó szívé, de becsületes is volt attól fogva.

IV.

Ganáloson is az a szokás, a mi a legtöbb faluhelyen, hogy este kihajtják a lovakat legelni a rétre s a ménesre egy pár kis kocsis ügyel fel éjente.

Ludaser Sándor volt kedves professzoromát látogattam meg ott kis fiu koromban, a hatvanas-években s legfőbb mulatságom az volt, hogy este kimentem én is a kis kocsisokkal a rétre lóháton, azután visszasetáltam a faluba gyalog.

A szomszéd kis kocsisán, valami Ganz Herman nevű sváb fiun mindennap megbotránkoztunk, mert nagyon kegyetlenül bánt a lovaival, ütötte, verte szegényeket s mikor béklyóba tette, úgy megkötözte a lábait, hogy a vérforgás is megakadt bennök.

Az egyik kanczát különösen sokat ütötte, de nemcsak a kanczát, hanem a kis csikót is. Le sem írom azokat a barbárságokat, a miket elkövetett, de egy kegyetlen indiántól is sok lett volna. Égő taplót dugni például a ló fülébe, az neki a legszelidebb tréfái közé tartozott.

Egy éjjel erre a kis kocsisra került a sor, hogy kint maradjon a lovakkal. Almos rest kölyök volt nagyon, s alig hogy kieresztette lovait, rögtön lefeküdt a gubájára s aludt mint egy medve.

Én akkor egy kicsit tovább találtam kint maradni, hallgattam az egyik pásztorfiút, tilinkóztam. A lovak ott járkáltak, legeltek körülöttünk s így fel sem tűnt, hogy a sokat kinzott kancza legelés közben a gubán alvó kis kocsishoz közeledett.

Mikor odaért, olyan dolog történt, a mit soha életemben sem fogok elfeledni, de azt hiszem, hogy a többiek sem, a kik látták. A különben jámbor kancza egyet rándult s kiegyenesedett, mint egy csataló; horkant egy nagyot, hátracsapta a fülét, hirtelen megcsipte a fiú haját a fogával s mikor Herman káromkodva tápáskodni kezdett, a dühös kancza nyerítve megfordult s úgy rugta föbe, hogy menten szétrepedt a koponyája. Azután folyvást nyerítve és híva csikáját, hazanyargalt.

Irtóztató bosszút állott a sok bántalomért, valósággal rálesett a jó alkalomra, de akkor is előbb felkeltette a fiút, mintha azt akarta volna, hogy a rosszlelkű gyerek tudomást vegyen arról, hogy „ki“ bünteti meg.

Pedig ez a kancza olyan jámbor állat volt máskor, hogy a szomszéd apró porontyai folyvást játszadoztak vele az istállóban.

Bársony István.

Budapesti állattartók szövetkezete.

Bármily czélból alakuljon is egy szövetkezet, *kivétel nélkül anyagi haszon elérésére törekszik*. S hogyha tagjainak anyagi előnyöket nem nyújthat, vagy pedig erkölcsi szempontból a „*segítés magadon*”, (de nem a mások rovására) az *Isten is megsegít*“ elvtől egyetemben eltér: létjoga megszűnt, nem prosperálhat; a mit több szövetkezet multja és bukása igazol.

1900. november hó 1-én *gazdasági és állategészségügyi* czélzattal Budapesten alakult egy új szövetkezet, a „*Budapesti állattartók szövetkezete*“, mely november hó 15-én működését meg is kezdte, — megnyitván az I. sz. kórodáját VIII. ker., Illés-utca 12. sz. alatt.

Minket, állatvédőket, kik egyéni haszon nélkül, *tiszta altruista érzelmeink* folytán szolgáljuk az állatvédelem nemes eszméjét, azért érdekel ez az új szövetkezet, mely programja szerint „*minden nyereszkedés kizárásával*“ csak azért alakult, hogy tagjai közös költségen, közös állatkórházakban és lehetőleg minél olcsóbban gyógykezelthetessék és balesetek stb. ellen is biztosíthassák az állataikat, mert míg a külföld nagyobb városaiban a magán segíteni nem tudó, hasznos állatok részére nemcsak kórházakat, hanem állat-menhelyeket is állított már föl az igazi altruizmus, addig nálunk, kivált Budapest utczáin, az állatvédők és a rendőrség ébersége daczára is, ezrével járnak kulimászszal bekent sebeikkel a gyógykezelést igénylő, elesigázott, szánalomra méltó páriák — segély nélkül.

Az állatorvosi főiskolán kívül ez az első intézmény hazánkban, mely az állatokban rejlő nemzeti vagyon — közel 2000 millió korona — értékének megtartására, fejlesztésére és gyarapítására stb. törekszik. Tehát ugyanazt a czélt van hivatva szolgálni, a mit gazdasági szempontból az „*Országos Állatvédő Egyesület*“ is maga elé tűzött.

Az a tévhit, melyet egy-két székesfővárosi gyakorló állatorvos — utánozván a régi gárdának, egy borkötényben és papusban járó ismert alakját — „*a tisztességtelen verseny*“, rágalom és gyanúsítás fegyverével érthető okokból a laikus közönség megtévesztésére terjesztett, azt hirsztelvén, — hogy: „*Van a fővárosban egy állatgyógyintézet (a mostani főiskola), de bizony ott nem annyira gyógyítják az állatot, mint inkább experimentumokat végeznek rajta.*“ („*Állatok őre*“ 1897. év. 21. lap) . . . adta meg az első impulzust arra, hogy a budapesti állattartók egy „*Beteg-állat-segélyező egyesület*“ -et akartak alakítani. Ennek tervezetét Zuckermann Ede, budapesti termény- (zab-, széna-) kereskedő az országos állatvédő-egyesület igazgatóságához 1896-ban pártolás végett be is nyújtotta; Szalkay Gyula dr., igazgató-titkár pedig az „*Állatok őre*“ 1897. évi kiadásában részletesen ismertette. De mivel ezen tervezet az állatorvosi szakiskolával, ezzel a külföld előtt is elismert kiváló intézménnyel szemben a tisztességtelen versenyt tűzte ki elvül és a rágalom, meg a gyanúsítás fegyverével akart híveket az eszme részére toborzani: *illetékes helyről történt rideg elutasítás miatt pártolásban sem részesült.*

Ugyanazok, kik a Zuckermann-féle tervezet eszméjét részben az ügy iránti önzetlen lelkesedésből, másrészt pedig nyereszkedési vágyból megvalósítani akarták, megkísérelték azt *egyesületi alapon* is életre kelteni; de mivel a törvény értelmében szükséges 100 ezer forint biztosítékot letétbe helyezni nem tudták: ez a terv sem sikerült. Csakis, midőn Pajor Ignác dr., a „*Magyar Kölcsönös Állatbiztosító Szövetkezet*“ vezérigazgatója, a jelenlegi elnök és néhány igazgatósági tag vette kezébe

az ügyet, sikerült annyi híveket összehozni, hogy végre az intézmény szövetkezeti alapon megvalósulhatott.

A szövetkezet tagja lehet minden Budapesten s annak környékén lakó állattulajdonos, ki felvételi díj czimén egyszer s mindenkorra minden állatja után 50 fillért fizet; minden szövetkezeti tag a szövetkezet által kibocsátott 20 korona névértékkel bíró részjegyekből egyet vagy többet jegyez és pedig minden megkezdett 10 drb. állat után egy részjegyet. Azonkívül a szövetkezeti tagok tagsági díjakat fizetnek, még pedig:

Lovak után 1—5 drbig darabonként havi 1 koronát.

5 drbon felül minden drbért 10 drbig havi 80 fillért,

10 „ „ „ „ 20 „ „ 60 „

20 „ „ „ „ 30 „ „ 50 „

30 „ „ „ „ 50 „ „ 40 „

50 „ „ „ „ „ „ 30 „

Szarvasmarhák után 1—10 drbig „ 30 „

10 drbon felül minden darabért „ 20 „

Kutyák, majmok, macskák, éneklő madarak vagy más luxus- és háziállatért havonként és darabonként 50 fillért.

Részjegyeket jegyezhet minden magyar állampolgár, azok is, a kik nem állattartók, de pártolják s fejleszteni óhajtják az eszmét.

Ákár az istállóban, akár munkaközben az utcán stb. történik valami baja az állatnak, a legrövidebb idő alatt bevezethető a kórházba, vagy pedig állatorvos hívható, a ki külön díjazás nélkül megjelenni köteles. Ha pl. az utcán történik valami baleset, a mi lovaknál télen, sőt nyáron is elég gyakori, hogy a fölloccsolt fa- és aszfalt-burkolaton elesik stb., melyeket azután rendszerint ki kellett eddig irtani és a gyepmesterhez szállítani, most azonban, mivel az O. Á. E. mentőkocsiját a szövetkezet rendelkezésére bocsátotta és így telefon útján a nap bármely szakában megrendelhető s ha csak gyógyíthatatlan sérülése az állatnak nincsen, a gyors segély által megmenthető.

A szövetkezet új állatkórháza ugyancsak a VIII. ker., *Kemény Zsigmond*-utcában fog megnyitni. Erre az új kórházra annál inkább szükség van, mert jelenleg, különösen az értékesebb állatok tulajdonosai, ha megtekintették a jelenlegi ideiglenesen felállított kórházat, elment minden kedvök; nem azért, hogy talán az a higiénia követelményeinek stb. többé vagy kevésbé meg nem felelne, hanem csak azért, mert a szövetkezet tagjainak többségét a legszegényebb állattartók képezik, vagy pedig olyanok, a kik legjobban kihasználják, többé vagy kevésbé elesigázzák az állataikat és az ilyen sovány, kócos gebék közé nem szívesen köti senki sem a jól táplált, vakart paripáját.

Az új helyiségben azonban lesznek teljesen elválasztott, külön épületbe helyezett *különítmények*, — boxok is stb. és a fent részletezett díjakért jogában áll minden szövetkezeti tagnak állatjait ingyen gyógykezeltetni; ingyen kapják a gyógyszert is; joga van minden tagnak állatját a kórodába beállítani, egész állományát a *Magyar kölcsönös állatbiztosító-társasággal* kötött szerződés alapján érték szerint a lovak 2°/_o-os, szarvasmarhákat 1¹/₂-os díjtétel mellett, bármily esélyek ellen, *melyek folytán az állat életét veszti*, még járványos betegségek ellen is, bebiztosítani s joga van végül a tagnak állatállománya értéke erejéig a szövetkezet vagyonából kölcsönt kérni. *Minden tag a szövetkezet vagyonában és nyereségében részesül.*

Bejelentettek a szövetkezeti tagok 1900. november hó 15-től 1901. februárius hó 15-ig összesen 1194 drb. lovat és egy kutyát, a melyeket gyógykezelésre fel is vettek, *tekintet nélkül arra, hogy egészséges vagy*

beteg az állat; biztosításra azonban csak ép, egészséges állatokat vesznek fel.

Az első hónap végeig felvett 927 ló és egy kutya közül megbetegedett 82 drb. ló és egy kutya, 8·95%. Elhullás nem történt.

A második hónapban az állatlétszám 176 lóval szaporodott és az 1103 ló közül beteg volt 139, 12·60%. *Kiirtatott* gyógyíthatatlan betegség (agy-gerincez-agy-hűdés) miatt egy ló; egy pedig a kórodai kórisme szerint *lépfenében* (anthrax) hullott el, *a hatósági bonczlelet azonban negatív volt*; de mivel a tulajdonosnak aznap még egy lova minden előzetes betegség nélkül, munkaközben, a kocsi előtt összeesett és elhullott, bár a bonczolási lelet és a mikroszkopikus vizsgálat állítólag ennél is negatív volt: a szövetkezet szakértői megtettek mégis minden lehető óvintézkedést, a mi ezen eseteknél indokolt, hogy a betegség tovább ne terjedjen. Így, a tulajdonos nem kis bosszuságára *a mocsaras helyen termelt káka, csidé s egyéb savanyu füvekkel és mohával kevert takarmányt* — a mi a lovaknak különben sem alkalmas, kiváltképpen, ha oly erős izommunkát végeztenek azokkal, mint a milyent az illető szöv. tag is végeztet, mert egyéb hibáitól eltekintve, az ilyen széna tápértéke nincsen arányban még a közepszerű munka nagyságával sem; a szövetkezet egyik állatorvosa köolajjal leöntötte — mert a fennforgó fertőzés esetének okát csakis az ingoványos talajon termelt szénaetetésre lehetett visszavezetni. A kórházban még egy lovat *szurt seb*, illetve gyenyvérűség miatt irtottak ki, mely utóbbit a kocsis szennyezett vasvillával szurhatott meg (következtetvén erre a seb alakja és irányából stb.) s e miatt pusztult el. A második hó végével a *veszteség* tehát az állatlétszám 0·33% volt.

A harmadik hónap végével a szaporulat 91; ezen 1194 ló közül 161 volt a beteg, 14·65%. Elhullás *egy* esetben fordult csak elő s a halál oka bélgyulladás volt.

Ezek szerint tehát az első három hónap alatt 100 ló közül havonta átlag 12, összesen az állatlétszám 35% betegedett meg, melyek közül az állatkórházban 115 ló, összesen 1063 napon át részeseült gyógykezelésben és ápolásban, s mint bejáró, — ambulans — 219 beteg ló 377-szer jelent meg, a melyeken kívül még 47 ló- és egy kutya-beteghez szálltak ki a szükségszerint többször a tulajdonosok házánál, a szövetkezet állatorvosai.

Ezen adatokon kívül az egyes betegségek nemei, százalékokban is, a mellékelt kimutatási táblázaton vannak feltüntetve, a mely részben és egészben némi világot vet arra, hogy a budapesti állattartók 1000 lova közül hány és minémü betegségben betegszik meg, melyre vonatkozó adataink ezideig még nem voltak. Fel kell azonban itt említenünk azt a tényt, hogy ha a budapesti állattartókat három, illetve négy osztályba sorozzuk, akkor *a szövetkezet tagjai* — egy-kettő kivételével — *a harmadrendű állattartók közé tartoznak*. Mert vannak olyan állattartók, a kik elsőrendű, jó minőségű állataikat kellőképpen gondozzák és ápolják s azokat a velők végzett munka nagysága szerint arányosan, megfelelő és jó minőségű takarmánnyal táplálják. És vannak olyan állattartók is, a kik az állataikat megfelelő módon ápolják és takarmányozzák ugyan, de már kevésbé jó minőségű, olcsóbb állatokat tartanak, vagy pedig az elsőrendű állataikat többé-kevésbé *elhanyagolják, nem megfelelő vagy a munka nagyságával nem arányos mennyiségű és minőségű takarmánnyal táplálják* az állataikat, vagy kellelénél többet dolgoztatnak azokkal (volt eset arra, hogy a ló 36 óránál tovább állt és ment a bérkocsi előtt egy huzamban, míg csak össze nem esett!) és sokan nem törődnek az

ut minőségével, sem az állat erejével, csakis a fuvar quantumából eredő hasznót tartják szem előtt és így a kezeikbe került jól táplált állatokat hosszabb vagy rövidebb idő alatt lezsarolják. Végül vannak olyan állattartók is, a kik harmadrendű 40—50 forintos és még ennél is olcsóbb, rokkant, „*mustra*“-gebéikkel silány takarmányozás és rossz gondozás mellett ugyanazt a fuvardíjat akarják megkeresni, mint más emberfia az 5—600 koronás jó lovakkal, megfelelő ápolás is takarmányozás mellett . . . arról nem is szólva, hogy ország-világ csufjára olyan állattartók is vannak, a kik az állataikat *irgalmatlanul elhanyagolják, tullelhetik, elcsigázzák* vagy pedig éhen hagyják elpusztulni, mint a közel multban egy híres fuvarozási vállalat a csömöri-uton . . . mert az ilyen *notoricus* állatkinzók a szövetkezet tagjai nem lehetnek.

Az *emésztőszervi betegségek* gyakoriságának (a belgyógyászati betegek 65⁰/₀-a) oka, miként azt a vizsgálatok kiderítették, a legtöbb esetben az, hogy a lótulajdonosok nem megfelelő tápszert, hanem malomport vagy láblisztet, penészes és dohos szálás takarmányt etetnek, mert ez olcsóbb. Teszik ezt részben tudatlanságból, de leginkább mégis a helytelen, szélsőségig menő takarékosági ösztön vagy kapzsiság miatt vonják el a munkás állatok izom- és munka-erejének pótlására és fenntartására szükséges takarmányt, a lónak való zabot és szénát. Némelyik pedig azt hiszi, hogy ha a kiéhezett lónak egyszerre többet ad, mint kellene — pótolja a mulasztást. Pedig csalódik. Kiváltképen csalódik az, a ki a „*biztosításra spekulál*“, mert ha a szövetkezet szakértői ki tudják mutatni a tulajdonos mulasztását, hogy az állat elhullását szervezetének meg nem felelő takarmány, lábliszt, korpa stb. okozta, melyek az által, hogy könnyen erjednek és így felfuvódást, gyomorpedést stb. idéznek elő, vagy pedig, mert a korpában, láblisztben levő földsök a belek lugos nedvében oldódva kicsapódnak és így eldugulást vagy gyuladást okoznak: az *állatbiztosítási szabályzat értelmében kártérítési igényeiket elvesztik*; tehát az állatoktól elvont tápszer-értékkülönbözetre vonatkozó spekuláczióznak, ha van biztosítva az állat, ha nincs: egyedül csak a tulajdonos vallja első sorban kárát, de egyszersmind a nemzeti-közvagyon értékét is csökkentik.

Hogy állategészségügyi, gazdasági és állatvédelmi szempontból mily fontos az állattartás szövetkezeti alapon való rendezése, kiváltképpen Budapesten, és hogy a szövetkezet mennyi mindenféle anyagi előnyöket nyújthat, szóval, hogy a „*Budapesti Állattartók Szövetkezeté*“-nek van-e létjoga? azt a fent leirt tények és a mellékelt kimutatás szerinti számítás igazolja.

Végül fel kell még említenünk, hogy a sebészeti betegségek 48⁰/₀-nál a *kocsisok ügyetlensége és durvasága*, 15⁰/₀-nál pedig a rossz patkolás volt kimutatható. Az előbbi az állatvédő egyesületnek ad igazat, a mely *Monostori* tanár tervezete szerinti *kocsis-iskola* fölállítását már évekkal ezelőtt sürgette. Az utóbbi pedig érthetővé teszi azt, hogy a nyugoti államokban miért vannak olyan törvényes intézkedések, mely szerint *patkolókovács más nem lehet, csakis a ki a patkolási tanfolyamot sikerrel elvégezte*.

P.

**A betegség
neme**

A budapesti állattartók szövetkezetének 1. sz. körudájába

Összesen

felvétetett			bejáró ambulans beteg			Mindössz.	I. II. III.			I. II. III.			szövetkezet mind összesen			
gyógyult	javult	elhullott	kiirtatott	összesen	összesen		hónap végével			a szövetkezeti állat-létszám				szövetkezet nem szövetkezet		
						szövetkezeti	nem szövetk.	a gyógykezelési napok száma	gyógyult	javult	elhullott	kiirtatott	szövetkezeti		nem szövetk.	hányszor jelentkezett?
hónap végével																
a szövetkezeti állat-létszám																
72 125 137 334																
928 1104 1195 20 14 10 44 378																
%-ban																

b e t e g s é g e k

G y u l a d á s o k

Bőrlob	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	4	2	—	0·11	0·09	—	1·39	0·80	—	0·60	—	0·53		
Kötőszövetlob (Phlegmone)	4	—	—	1	4	1	80	8	—	—	7	1	8	11	2	0·21	0·27	0·50	2·78	2·40	4·38	3·29	4·55	3·44		
Parenchymatos. patagyuladás	1	—	—	—	1	—	5	2	—	—	2	—	4	3	—	0·10	0·09	0·08	1·39	0·80	0·73	0·90	—	0·79		
Részleges pata-lob (Vérfojt)	1	—	—	—	1	—	16	14	—	—	14	—	20	15	—	0·43	0·82	0·16	5·56	7·20	1·46	4·49	—	3·97		
Rokkant pata (talp gyuladás)	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	1	—	—	0·09	—	—	0·80	—	0·30	—	0·26		
Csonthártyalob (Periostitis)	1	—	—	—	1	—	9	3	—	—	3	—	6	4	—	—	—	0·33	—	—	2·92	1·20	—	1·06		
Idült csonthártyalob	—	1	—	—	1	—	4	—	2	—	2	—	3	3	—	0·11	0·09	0·08	1·39	0·80	0·73	0·90	—	0·79		
Csánkpók	—	2	—	—	2	—	21	—	5	—	—	—	4	1	8	6	1	0·10	0·09	0·33	1·39	0·80	2·92	1·80	2·27	1·85
Öztetem	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1·39	—	—	0·30	—	0·26		
Nyultetem	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	0·80	—	—	0·30	—	0·26		
Nyálkatőmlőgyul. (Bursitis)	1	—	—	—	1	—	18	6	—	—	6	—	16	7	—	0·21	0·27	0·16	2·78	2·40	1·46	2·10	—	1·85		
Izületi lob (Arthritis)	6	—	—	—	6	—	79	9	—	—	8	1	10	14	1	0·21	0·18	0·84	2·78	1·60	7·30	4·20	2·27	3·97		
In- és inbhüvelylob	3	—	—	—	3	—	20	2	—	—	2	—	6	5	—	0·10	0·18	0·16	1·39	1·60	1·46	1·50	—	1·32		
Incsoport	2	—	—	—	2	—	22	3	—	—	3	—	3	5	—	—	0·09	0·33	—	0·80	2·91	1·50	—	1·32		

Rándulások	Isletli rándulás	3	—	—	—	3	—	28	9	—	—	—	8	1	10	11	1	0·21	0·45	0·33	2·78	4·00	2·91	3·29	2·27	3·17	
	Egyen. szalag-rándulás	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	—	4	3	—	0·11	0·18	—	1·39	1·60	—	0·90	—	0·79	
Tályogok	Genyftályog (Abscessus)	2	—	—	—	2	—	31	2	—	—	—	2	—	4	4	—	0·10	0·09	0·16	1·39	0·80	1·46	1·20	—	1·06	
Sipolyok	Pataporcz-sipoly	3	—	—	1	4	—	114	1	2	—	—	3	—	12	7	—	0·32	0·09	0·25	4·17	0·80	2·19	2·10	—	1·85	
Zuzódások	Zuzódás (Contusio)	2	—	—	—	2	—	8	12	—	—	—	11	1	12	13	1	0·21	0·81	0·16	2·78	7·20	1·46	3·89	2·27	3·70	
Folytonosságihányok	Bokázás	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	1	—	—	—	0·08	—	—	0·73	0·30	—	0·26	
	Szerszámtörés	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	—	3	3	—	—	—	0·25	—	—	2·19	0·90	—	0·79	
	Fölfekvés (Decubitus)	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	3	2	—	—	—	0·16	—	—	1·46	0·60	—	0·53	
	Sebek (szürt, rúzott, szakított stb.)	8	—	—	—	7	1	134	28	—	—	—	24	4	40	31	5	0·86	0·99	1·00	11·11	8·80	8·76	9·28	11·36	9·52	
	Pártatiprás	5	—	—	—	5	—	72	42	—	—	—	42	—	94	47	—	0·54	1·81	1·84	6·94	16·00	16·06	14·07	—	12·43	
	Szarurepedés	3	—	—	—	3	—	37	5	—	—	—	3	2	6	6	2	0·21	0·18	0·16	2·78	1·60	1·46	1·80	4·55	2·12	
	Égések	1	—	—	—	1	—	15	1	—	—	—	1	—	4	2	—	0·11	0·09	—	1·39	0·80	—	0·60	—	0·53	
Fagyás, elhalás	6	1	—	—	7	—	111	19	—	—	—	18	1	26	25	1	0·65	0·91	0·75	8·33	8·00	6·57	7·49	2·27	6·88		
Daganatok	Nyírrák Papilloma	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	—	2	2	—	—	0·18	—	—	—	1·60	—	0·60	—	0·53
	Fibroma	1	—	—	—	1	—	15	1	—	—	—	1	—	1	2	—	—	0·09	0·08	—	0·80	0·72	0·60	—	0·53	
	Sarcoma	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1	2	1	1	—	0·09	—	—	—	0·80	—	0·30	2·27	0·53
	Adeno-sarcoma	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	1	—	—	0·09	—	—	—	0·80	—	0·30	—	0·26
Törések	Emphysema (Légdaganat)	1	—	—	—	1	—	9	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	0·09	—	—	—	0·30	—	0·30	—	0·26
	Orrsövénytörés	1	—	—	—	1	—	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	0·08	—	—	0·73	0·30	—	0·26	
Szembetegségek	Kötőhártyalob (Conjunctivitis)	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1	3	1	1	—	—	0·08	—	—	0·72	0·30	2·27	0·53	
Összesen	Sebészeti	53	6	—	2	59	2	853	185	12	—	—	183	14	319	24	16	5·05	8·49	8·35	65·30	75·20	73·69	72·50	36·35	68·22	
	Belgyógyászati	59	2	3	1	56	9	210	52	—	—	—	36	19	58	92	28	2·69	2·80	3·02	34·70	24·80	26·27	27·42	63·59	31·78	
Mind összesen		112	8	3	3	115	11	1063	137	12	—	—	219	33	377	334	44	7·74	11·29	11·37						100	

K i m u t a t á s

a budapesti állattartók szövetkezetének I. sz. kórodájába felvett állatkórházi és bejáró
(ambuláns) betegekről.

A betegség neme		A budapesti állattartók szövetkezetének 1. sz. kórodájába													Összesen		mind összesen													
		felvétellett					bejáró ambuláns bet.					Mind öszs.		I. II. III.				I. II. III.												
		összesen					összesen					a szövetkezeti állat-létszám		h ó n a p v é g é v e l				a szövet- kezeti		nem szövet- kezeti										
														a szövetkezeti állat-létszám								beteg-létszám								
		betegség	Fertőző és ragadós betegségek	gyógyult	javult	elhullott	kiirtatott	szövetkezeti	nem szövetk.	a gyógykezelési napok száma	gyógyult	javult	elhullott	kiirtatott	szövetkezeti	nem szövetk.		hányszor jelentkezett ?	a szövetkezeti beteg	nem szövetkezeti beteg	I.	II.	III.	I.	II.	III.	334	nem szövet- kezeti	44	378
		%-ban																												
	Lépfene (Anthrax)	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	0-09	—	—	0-80	—	0-29	—	0-26					
	Hurutos ku- tyabetegség	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2-27	0-26				
	Dermedés (Tetanus)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2-27	0-26				
	Acarus- rühösség	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	1	—	0-10	—	—	1-39	—	—	0-29	—	0-26				
	Rühösség (Scab. sarcopt.)	—	1	—	—	1	—	3	1	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	0-16	—	—	1-45	0-59	—	0-53				
	Influenza	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—	2	2	—	—	—	0-16	—	—	1-45	0-59	—	0-53				
	Egynapos láz	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	0-08	—	—	0-73	0-29	—	0-26				

Belgyógyászati

A mozgató szervek betegségei	Az idegrendszert betegségek	
Gerinczaghüds. (Meningomyelitis)	—	—
Nyavalyatörés. (Epilepsia)	—	—
Ideg- és izomgyengeség. (Eletsigazás)	2	—
Izület- és izomsz. (Rheuma)	1	—
Orrvérzés. (Epistaxis)	—	—
Gége-, légcső- és hörghurut	1	—
Gégevizényő. (Oedema glottidis)	1	—
Croupus tüdőlob. (Pneumonia crouposa)	1	—
Billentyű-elég-telenség, szívültengés	—	1
Gyomor- és bélhurut	9	—
Bélgyulladás	—	1
Begyhurut. (Ingiuviitis)	—	—
Meghűlési- v. rheumas-kólíka	19	—
Megzabálási-kólíka	19	—
Felfúvódás v. szelkólíka	2	—
Bélsárpangás. (Koprostasis)	2	—
Eczema	1	—

Összesen | 59 | 2 | 3 | 1 | 56 | 9 | 210 | 52 | — | 3 | — | 36 | 19 | 58 | 92 | 28 | 2-69 | 2-80 | 3-02 | 34-74 | 24-80 | 26-27 | 27-42 | 63-59 | 31-78

A szárnyas dandár és madár-indulók.

Irta: K. Nagy Sándor.

— Folytatás. —

— *Kerti poszáta* vagyok. Tek-tek-tek!

— *Mezei poszáta*, de hívnek sövénybuvónak, csaláncsipegető, csaláncsapónak is. Hozd-vedd-vedd vedd! Srá-rá-rá!

— *Kis poszáta* vagyok. Dülülülülülülül! Dllilililili! Csk-csk-tk-tk! Mindhárman kertekben, mezőkön lakunk, Afrikából jövünk, sőt némely télen átmegyünk az egyenlítőn Dél-Afrikába.

— *Nádi poszáta*, másként *nádi rigó* vagyok. Ki-kare-kare-kik-ki ki-kei-kei-korr-kör-ker-ker-kara-kara-kiel!

— *Csevegő nádi poszáta*, másként *nádi veréb* vagyok. Tiri-tiri-tiri-tir-tir-ter-ter-czer-czerr-czerr-czeck-czeck-czer-tiri-tirr-terr-tenk-hejk-hejd-hid-tret-trek-tret! Különben én és nádi rigó collegám a nádasokban lakunk s együtt teelünk az egyenlítő körül a többi poszáta atyánkfiaival.

Míg a vig kedvű poszáták maguk elfújták az ő vegyes karra s gyors ütemre szerzett indulójukat, addig egészen kipihenték magukat a bandista kárókatónak s így a következő kottákat előkeresve, készenlétben várták a tiszt és karmester intését, hogy a további indulókat fuvhassák.

— *Hantmadár!* — kiáltja a tiszt. A banda pedig rázendíti:

„Gliuv-tektek-tek, gliuv-csak-csak-csek.“

— Afrika északi feléből és Ázsia melegebb vidékeiről jövünk, el-árasztjuk az egész ország sziklás, kopár részeit; földi szarkának, kalapácsnak is neveznek bennünket, — jelenti a hantmadár s visszavonulnak.

— *Rozsdás torku csaláncsucs!* — kiáltja a tiszt s a banda rázendíti:

„Dviu-csek-csek csek, dju-tek-tek.“

— Afrikából jövünk, szerte megyünk az országba, a hol bokros árokpartot találunk, — jelenti a rozsdás torku csaláncsucs.

— *Nagy sárszalonka!* — kiáltja a tiszt.

— Csreek-kreecs — válaszol ez — Perzsiából jövünk, Temes- megye déli mocsaraiba megyünk.

A banda tagjai csak izegnek-mozognak. A tiszt rákiált a karmesterre:

— Miért nem huztátok a szalonka-indulót?

— Azért, mert a szalonkák egy része már előbb eljött s így nem hoztuk el a kottát...

— *Bakcsó!* — kiáltja a tiszt. A banda rákezdi:

„Kvák, kvák, kván, kán!“

— Minket vak varjunak, éji géznek, oláh papnak is hívnek — jelenti a bakcsó, Khinából, Japánból jövünk, együtt megyünk a gémekkel a mocsarakba és nádasokba.

— Kik vagytok itt a gémek közül? kérdezi a kárókatona tiszt.

— Mi, a *pocsgéme*k vagyunk, a kiket az Alföldön fakutyának, a Balaton mellett kákabíronak, Erdélyben pujagémnek, a Jászságon nádi géznek is hívnek. Umb-umb-umb, ged-ged-ged!

— És mi a *veres géme*k vagyunk, a kiket a Tiszántul vasgémeknek is hívnek —

— Más nevetek is van még — csiripeli a nádi veréb — mert repülés közben illetlenül viselitek magatokat s elkeveritek az emberek ruháját, mintha csak budai vizet ittatok volna —

— Csitt, te neveletlen! — kiált rá a tiszt. És hogy az általános megbotránkozásnak elejét vegye, hangosan mondja:

— *Fattyu kócsag!*

A banda hatalmasan rázendíti:

„Rhe, khre, rhe, khre!”

— Fattyu kócsagnak neveznek — szól a hófehér ruhában előlépő madár — mert anyám lakodalma előtt születtem, a kik jobban megbeszülnek, kis kócsagnak, galamb kócsagnak mondanak. Khinából, Japánból jövők, a Tiszamenti füzesekbe megyek.

— *Gerle!* — kiáltja a tiszt és a banda szomorúan megszólal:

„Kurr-khúrr, krr-kúrr, kurrr-turrr-kho!”

— Afrikából, Perzsiából, a Kanári szigetekről jövőnk — jelenti a gerle — szétmegyünk az egész országba, a hol csak fát találunk, kivéve a magas hegyeket.

— *Fürj!* — kiáltja a tiszt és a banda gyönyörűséggel kezdi rá:

„Pity-palaty, pity-palaty, pity-palaty!”

— Eljen! éljen! — zudul fel az egész tuzok sereg, a mint előlép a fürj, az ő kedves szomszédjok s jelenti:

— Afrikából és a Földközi tenger partvidékeiről jövőnk s megyünk mindenfelé az országba, a hol vetések vannak. Beszélünk sokféle nyelven, magyarul azt mondjuk: pity-palaty, perzsául: bildertsin, oroszul: krepelka, szlávul: prepelice, oláhul: tep-talak, angolul: weet-my-fect, csehül: pojd-pod-met, spanyolul: pitillo, németül: tritt mir nicht vagy Harte Zeit vagy Schnupftabak.

Az egész madársereg elbámul a fürj nyelvtudományán és elkezdő éljenezni a nyelvtudóst. De a tiszt csendet int és kiáltja:

— *Kakuk!*

És a banda rázendíti:

„Kakuk, kukuk, u-guh, u-guh, u-guh, gu-gu-guh, gu-gu-guk, kvaváváu, kvakhakhán, jikikik, vikikik!”

— Le ezzel a szélhámossal — zudulnak fel a poszáták — a ki soha nem épít magának házat, hanem másra bizza gyermekei felnevelését. Le a mostohával!

A kakuk jobbnak látja szó nélkül hátra huzódni. És az általános felháborodás csak akkor szűnik meg, a midőn a tiszt hívására megjelenik a kis *nyaktekeres* és a banda rákezdi éles hangon:

„Kji-kji-kszji-kszji-kszji-kszji-kji-kju kszju-kszju-szju!”

— Észak-Afrikából jövőnk — jelenti a nyaktekeres — idegesen forgatva nyakát erre-arra, felkeresünk minden gyümölcsös kertet.

— *Bubos banka!* — kiáltja a tiszt s a banda rázuditja: „Hup-hup-hup!”

— Japánból, Khinából jövők! jelenti előugorva a nagy rozsdavörös bőbitájú tarka-barka szép madár: a banka — megyek a sikságra, erdők széleire.

— *Kecskefejő!* — kiáltja a tiszt.

— Le a tolvajjal! — zudul fel a madársereg egy része. De a tiszt int a karnagnak és a banda összes dobosai elkezdik pergetni a kecskefejő indulóját:

„Tyurrrrrrrrr-työrérrrrrr-tyerrrrrrrr-tyirrrrrrrr!”

Éz idő alatt előáll a rigónagyságu madár és mindenki által hallhatólag mondja:

— Visszautasítom a tolvajság vádját. Az igaz, hogy az Alföldön ma is tehénfejőnek és kecskeszopónak hívnak s azt mesélik rólam, hogy éjjel megfejem a tehenet, meg a kecskét. De ez együgyű mese. En éjjel járok ugyan (s azért hívnak Fehérmegyében bagolyfőcskének), de a sötét-ségben repkedő lepkéket, rovarokat, bogarakat fogdosom, ezek az én táp-

— *Sárga rigó!* — kiáltja a tiszt s a banda vigan rákezdi:

„Lidia, viszik a diót! Hunczut a bíró! Ksreék, skrék. Kjü, jülp, jülk, kli-klü, jük, jük, jek!

— Nekem — ugrik elő a szép sárga madár — sok nevem van: urasan aranymálkó, Gömörben sárga velyhe, Jászságban aranybegy, Vasban arany málé, Borsodban szógabiró, Szilágyban aranymáj, csak Biharban ismer mindenki sárga rigó név alatt. Különben Ázsiából jövök s megyek mindenfelé az egész országba, a hol kerteket, fákat, ligeteket találok.

— *Hajnal madár!* — kiáltja a tiszt. Es miuidenki szája tátva marad, mikor előrepül a felszólított, verébnagyságu ks madár. A bandisták is elfelejtkeznek kötelességükről s az egész tömeg elragadtatással morajzik fel:

— Ez a legszebb! Olyan, mint egy pillangó, csakhogy szebb!

És nem is csuda, hogy mindenki úgy el van ragadtatva. Begye és háta szürkés fehér, farka fekete, széles szárnyai gyönyörű rózsapirosak, csak a tollak végei szürkés barnák, kerek, fehér foltokkal.

— Di-titi-zi! — köszönt be a hajnal madár — Abessziniából, Afrikából jövök s a mészkőhegységekbe, Biharba, a Kárpátokba megyek, sziklarepedésekben van a lakásom, s a sziklafalakon kuszok felfelé a magasba, alacsonyabb helyeken csak déltájban jelenek meg. Szárnyam olyan, mint a piros hajnal, innen vettem nevemet. Mondják, hogy a kopár sziklákon úgy nézek ki, mint egy havasi rózsa. Késő őszen, mikor lehúzódok délre, néhol megszállok a torony vagy várfalakra . . .

Még mindenki az ő szépségében gyönyörködik, a midőn elkiáltja magát a tiszt:

— *Fülemile!*

És előáll nagy szerényen egy verébnagyságu, kopott, rozsdás, szürke kis madár. A madársereg egy részén a kaczagás vesz erőt.

— Hogy mersz te a hajnal madár után ide jönni? hangzik fel fenyegetőleg és gunyosan innen-onnan.

— Fid-korr, fi-korr! — mondja a fülemile félénken és el akar menekülni, mint a rossz emberektől szokott.

— Maradj — szól hozzá bátorítólag a tiszt — csak azok beszélhetnek így rólad, a kik nem ismernek. Hiszen te vagy a dalok királya. Mondd honnan jösz, hová mégy?

— Afrikából jövök, megyek minden erdőbe, tul a Királyhágón is (mely Bihart elválasztja Kolosmegyétől).

— Dalolj egyet!

— Csak erdőben tudok én lelkemből dalolni.

— Banda! — szólta a tiszt — huzd rá a fülemile-indulót úgy, a hogy tudod. Tudom, hogy tökéletlenül lehet csak lekottázni azt az elbűvölő hangot, de majd felfogják még azt fonográfba is.

És a banda félénken rázendíti:

„Fhü-fhi-fhi-fhi-fhi! Avid-avid-avid. Fi-lip, fi-lip, u-gyitt, u-gyitt!

— Most már dalolj te is egy nótát! — kérleli a tiszt a fülemülét. És ez rákezdi. A madársereg elámul a gyönyörű ének hallatára s annak bevégeztével felhangzik az egyhangu dicséret:

— Te énekelsz legszebben a madarak között! . . .

A banda tagjai összerakják szerszámaikat s mindenki készülődik a továbbmenetre, hogy arra a vidékre szálljon, a hol nyaralni szokott, a mikor a kárókatona tiszt elkiáltja magát:

— Várjatok! Hátra van még a legnépszerűbb s legkedvesebb csevegő, az Isten madárkája. Lépj elő!

Ezzel előlép a fehérmellényes, fekete frakkos kis madár, kecsesen hajtogatja magát mindenfelé.

— Ni! a fecske, az édes kis fecske! — tör ki az öröm mindenfelé.

A fecske pedig el kezd vidáman csevegni Afrikáról, a honnan jött, azokról a jó emberekről, a kikhez megy és a kik nem verik le az ő hosszú fáradsággal készített fészket sem a kéményből, sem az eresz alól, sem az ólból. Elcsevegi, hogy ő hallotta, hogy a jó emberek soha nem bántják a madarat, mert tudják, miként a madár őket nemcsak gyönyörködteti, hanem hasznára is szolgál a rovarok pusztításával, tisztogatja kertjeit, fáit, vetéseit. Elcsevegi, hogy most már a törvény is oltalmába veszi a madarakat s bünteti azokat a gonoszlelkűeket, a kik a madarakat, azoknak fészkeit, tojásait s fiait bántják. És végül kis szárnyacskaikat égfelé emelgetve, ezzel az ő rendes nótájával fejezi be csevegését:

— Adj uram isten! kicsiből kicsit, sokból sokat, de ha kicsi nagyot kíván, csapd pofon, hogy csak úgy csavarodjék!

A madarak ujjonganak a kis fecskének, midőn ez társai közzé száll.

A káró-katonatiszt pedig oda szól katonáinak:

— Vigyázz! Tisztelegj!

És mikor ez meg van, oda vágtat az öreg tuzok elé és kardját háromszor megsuhintva, mondja:

— Jelentem alássan! ez volt a szárnyas dandár megérkezése. Elmaradtak ugyan: a kis csér, szerkő, rózsás gödény, széki csér, haris, talpas tyuk, üstökös gém, darázs ölyv, gyurgyalag, szalakóta, énekes poszáta és a kövi rigó, de ezek a menetrend szerint csak májusban érkeznek, mert azok az utócsapatot képezik.

— *Tiszt* ur! nagyon szép, nagyon jó volt minden — mondja az öreg tuzok, megveregetve a tiszt vállát, — ajánlani fogom önt a madarak legjobb ismerőinek és legnagyobb barátainak: *Herman Ottó* és *Chernel István* tudósoknak előléptetésre, a titeli vadászoknak pedig hibás lövésre.

— *Káró katonák!* — folytatja tovább a katonához fordulva — meg vagyok veletek elégedve s ennek jeléül kiutalok részetekre mai ebédre két-két halat és két-két fiatal vizi patkányt (a ti legkedvesebb csemegéiteket!)

A katonák hosszú éljent kiáltanak. A *kárókatonabanda* pedig mindaddig húzza, míg csak az utolsó madárcsapat is el nem száll:

„Sok gyümölcsöt termel, gazdagon arat:

Ki védelmezi az égi madarat!”

A „bátorság királya.”

A normális agy működésének nagy aberrációja, az emberi nemes bátorságnak nemtelen örült vakmerőséggé fajult alacsony foka, a bestiálitásnak kárhozott mértéke kell ahhoz, hogy valaki, mint pl. a spanyol bika-viador, porondra álljon kenyeret és hirnevet keresni, állatoknak ok nélkül való bősztítésével, haszonlesésből való kinzásával s embertelen le-mészárolásával: de az embert emberré tevő nemes érzelmeknek nagy

meghibbanása, a testi és lelki kiéltségnek nagy foka kell ahhoz, hogy valaki e gyalázatos produkciókat ismételten is végig nézze, abban még gyönyörűségét is lelje s majdnem istenítse azt a szibériai ólobányára érdemes nem-embert, aki a tisztességes emberi foglalkozásoknak fittyet hányva, inquisitorba ojtott hóhérrá aljasul s a közerkölesök rontó rákfenéjévé csap fel önös haszonlesésből.

A bika-viadorok aljas mesterségű gárdájában újabb időben oly világbolonditók is felbukkantak, akik fehér lepelbe burkolózva, mozdulatlan szoborként állnak meg az arenai felbőszített bika előtt. dokumentálandó *bátorságukat* az oktalan barommal szemben, amely korlátolt ítélő tehetőségével fel nem ismervén a fehér koturnusba bujt ember-bestiát, megvetőleg hozzá rug, arozza prűszköl és — tovább megy.

A hülyék, félkegyelműek sokasága ámul, bámul; elnevezi a kóklert a „bátorság királyá“-nak s a spanyol rendőrség ahelyett, hogy ezt a világszaló kóklert bebörtönözné, türi, engedélyezi produkcióit és alkalmat nyújt arra, hogy torreadorok vére mocskolja be bikavérrel vegyesen az arenák porondját s a nézők arczát, ruháját!

Nem vigasztaló az semmiképen, hogy az ilyen elvetemült fekete lelkű himpellérek olykor kiforgatott belekkel maradnak ott a fővényen s elszomorító az is módfelett, hogy az állattenyésztésnek is csak kárára van a sok arenai lónak, bikának megsemmisülése és hogy emiatt éppen Spanyolország állattenyésztésének nivója a legszánalmasabb a különben számottevő államok között: de megrendítő és gondolkodóba ejtő egyszermind minden olyan eset, amelyet Don *Toncredo*-ról, a bikaviadalok e bűvösnek hitt kóklérjéről a lapok világgá bocsátanak, mondván, hogy a többi közül az egyik oktalan barom nem elégedett meg avval, hogy csülkeivel a port szemébe szórja s megvetően arczába prűszkölván, csendesen tovább álljon, hanem felismervén, megszagolván benne az ember-állatot, neki rohant. És... és a „bátorság királyá“ — kerekét oldott az oktalan barom támadására, s ez beérvén a futó „hőst“, ismételten felőklette, a levegőbe hajigálta úgy, hogy Don *Toncredo* hitvány Don *Quijott*-á vedlett s valószínűleg örökre elment a kedve attól, hogy állatokat kisértő fehér szobrot csináljon magából, félkegyelmű arena látogatók nagy gaudiumára.

Hiszen Hekuba lehetne nekünk magyaroknak az, hogy a spanyol miféle hétemeletes embertelenségekben leli örömét, amiképen Hekuba volt mindenkire nézve a spanyol-amerikai viadal, amely persze nem az arena porondján folyt le s nem a torreadorok hazájának győzelmével végződött; de már nem Hekuba reánk nézve sem, hogy a bikaviadalok Olasz-, sőt Franciaországba is inváziót csináltak, s kívánnunk és követelnünk kell, hogy ezek az aljas erkölcsrontó, actív nemzetekhez méltatlan, azokra nézve mélyen megszegyenítő mutatóványok nálunk tért ne hódíthassanak és semmiféle titulus alatt meg ne engedteszenek.

Kell ezt a felmerült eset alkalmából hangsúlyoznunk annál inkább, mivel tavaly-előtt már a *fővárosi állatkertre is rávetette egy ebben „utazó“ kóklér a szemét* — köszönet intező köreinknek — eredménytelenül.

A vérontás látványáig elfásult, elvadult népek ám haladjanak, ha tetszik, a lejtőn, mi tőlük ebben példát ne vegyünk; a szellemben és tethben abberált és enervált szertelenek, érzéketlenségükben ám rendezzenek önmaguk közt is, ha jól esik nekik, vérontásokat, raffinált kegyetlenkedéseket: de óvjon minket „ázsiai“ magyarokat jó szellemünk az embertelenségtől, az erkölcsök kiveszésétől, melyek országokat renditettek és temettek már el.

K ü l ö n f é l é k .

A madarak védelme. Darányi földmivelésügyi miniszter a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény alapján rendeletet adott ki, mely népies és tudományos nevükön felsorolja a mezőgazdaságra hasznos madarakat s kimondja, hogy ezentul a rendeletben felsorolt madarakat nem szabad bántani. Ilyen például a csiz, rigó, pacsirta, fülemile, kenderike stb. Ezeket elfogni, avagy megölni és forgalomba hozni csakis hatósági engedelem alapján szabad és csakis igazoltan tudományos célra. A védelem kiterjed a hasznos madarak fészkére és tojására is. Engedély kétheti érvénynyel legfeljebb tíz darab állat fogására, tíz darab madárfészek elszedésére adható. Postán, vasuton, hajón, kézben vagy szekeren csakis szállítási engedelemmel lehet a madarakat forgalomba hozni. Az engedelmet kiadni kis- és nagyközségekben a főszolgabíró, rendezett tanácsú városokban a polgármester, törvényhatósági városokban a tanács illetékes. A rendelet határozmányai ellen vétők büntetés alá esnek. A miniszter meghagyta, hogy rendeletét minden községben hirdessék ki, a határozmányokra a mezőőröket külön oktassák ki s az ellenőrzés az erdőőröknek és utfenntartóknak is kötelességévé tétessék. — A mi földmivelési miniszterünk ezzel a gyöngéd érzésre valló rendelettel megmutatja, hogy az ő birodalmában még a madárra is kiterjed a gondos figyelme. Gondoskodik az ég madarairól, mert úgy áll a világ, hogy most már az Ur gondoskodása — nem elégséges.

Érdekes statisztika. Umbertó olasz király meggyilkoltatása alkalomkor egy szakember kiszámította statisztikai alapon, hogy az embergyilkolások legkisebb számban azon országokban fordulnak elő, melyekben az állatokkal legemberségesebben bánnak és ahol a legtöbb állatvédő egyesület van. Így pl. egymillió lakosra esik gyilkos: Angliában 6, Németországban 11, Belgiumban 14, Franciaországban 16, Ausztriában 23, Magyarországon 27, Spanyolországban 83 és Olaszországban 95!

Ez is statisztika. Levat írja, hogy néhány év előtt Franciaország egyik vidékén nem kevesebb, mint 1500 madárfészket raboltak ki, ami körülbelül 6000 drb állatnak felel meg. Ha meggondoljuk, hogy annyi madár mintegy 6 millió rovar pusztított volna el, nem lesz feltűnő az az adat sem, mely szerint ha egy madár egy nyáron 200.000 drb rovar pusztít, úgy ez naponta 3200 gabnaszem és 1150 szőlőszem megmentését jelenti s nem csoda, ha pl. a hérault-i (Franciaország) kerületben hozzávetőleges számítás szerint a madárpusztítást mintegy 100.000 hektoliter bor bánja. (r.)

Állatvédelem.

Havi közlemények az állatvédelem és állatgondozás köréből.
(Az „Országos Állatvédő Egyesület” hivatalos közlönye.)

Szerkeszti:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:	Kiadja:
Monostori Károly.	Budapest, VII. Nefelejts-utczá 14.	Grimm Gusztáv.

Megjelenik minden hó 20-ikán.

Előfizetési ár egy évre 4 korona. Egyesületi tagoknak 2 korona.

Ezen lap közleményeinek utánnomását nemcsak szívesen megengedjük, hanem tisztelettel kérjük is.

A kedves Páris

Páris élénksége hullámzássá alakult át. Minden, a mi közlekedés, csak úgy ontja az érkezők tömegeit és vannak a napnak, különösen pedig az éjnek szakai, a mikor a legtágasabb boulevardon is akadozva torlódik kocsi, ember, minden — igazán egymás hátán. S ebben a nyüzsgésben halad egy csendes ember — szeme hiába mered, mert ez az ember vak. A ki pedig a zsinórnál fogva vezeti, az a fekete pudlikutya. Ez a kalauzolás megható valami! A hol az utca torkolata van, megszakad a járó és a vaknak tudnia kell, hogy le kell lépni. A kutya ezért gyöngéden megfeszíti a zsinórt, lelép és megáll: ez a vaknak szóló jeladás; kitapogatja a járó szélét és biztosan lelép ő is; a tulsó oldalon az okos eb föllép, megáll: a gazda tapogat és ő is fölhág. Valami megható annak az állatnak a szeme, a mint föltétlen hűségétől és szeretettől sugározva föl-föltekinthet gazdájára.

És mily gyöngéd a közönség, ha itt-ott külön figyelmeztetésre van szükség, mily készséggel nyitnak szabad utat a szegény nyomóréknak!

A kutyákra nézve Páris valóságos Eldorádó. Semmi szájkosár, semmi bárca. Rohan a szakácsné a vásárcsarnokba, karján a kosár, keblén az ökölnyi ölebecske, hóna alatt a selyempincsi, porázon a vizsla. Elegáns fogaton az uriaszony, lábainál a hónál is fehérebb, vagy az ébennél is feketébb, nyirott, föltétlenül tiszta pudli; sokszor ékesen fölzalagozva. A napnak bizonyos szakában végigjárja a kutyakereskedő a legelegánsabb boulevardot. Porázon vezeti az óriás dán szelindeket, nyomában a természetes newfoundlandi eb, szentgothárdi nemkülönb. Eleven, fürgé pudlik csakugy versenyeznek, hogy melyik vigye a gazda botját, esernyőjét, a melyik pedig elkaphatja, nagyboldogan ki-kifut, meg visszatér. Már a tacsó nem tenné; nagy szaporán szedegeti kurta, görbe lábait, hogy el ne maradjon valahogyan. Akad szép angol pointer, szálkás szőrű írlandi vizsla, skót juhászkutya — a Colie — és igen gyakran az a faj, melynek a magyar juhász terelőbe, a puli vagy pumi, szakasztott mása.